

Reflecties bij het onderzoek 'Praktijktest in het kader van leerzorg'

Bijlage bij PB 090128

Bevestigende resultaten

1. Een eerste belangrijke vaststelling is de **hoge responsgraad** van bijna 98%. Voor 64% van de inschalingen blijkt de beslissing een teambeslissing te zijn. Dit is een opmerkelijk resultaat en een bevestiging van de multidisciplinaire werking van de sector. Het toont aan dat de CLB's zich bewust waren van het belang en de waarde van de oefening. Er was een grote respons op de expliciete vraag om de inschaling toe te lichten. Dit getuigt van een grote motivatie ten opzichte van de opdracht. De inspanningen van het onderzoeksteam en de medewerkers in de CLB's die betrokken waren bij de praktijktest verdienen erkenning en waardering voor deze inspanning.
2. De praktijktest toont de **bruikbaarheid van het kader** aan. De onderzoekers stelden relatief weinig fundamentele opmerkingen vast van CLB medewerkers op het leerzorgkader als geheel. Er waren vragen bij de indicatoren vooral op het gebied van de afgrenzing licht verstandelijke beperking/kansarmoede; kinderen met meervoudige beperkingen; de verhouding tussen doelgroep en clusters; het gehanteerde begrippenkader en onderscheid LZN III en IV. Voor vele medewerkers was de praktijktest een eerste grondige kennisname met het nieuwe kader. Vragen en onzekerheid zijn dan te verwachten. Toch blijkt uit de analyse dat medewerkers een vrij hoge graad van zekerheid hebben over hun inschalingen zowel in LZN, cluster en doelgroep. Zie ook 'belangrijke uitdagingen' in verband met de verdere protocollering en competentieontwikkeling. De aanbeveling om een handleiding, beslisboom en helpdesk te voorzien wanneer leerzorg operationeel is kan gevolgd worden. De CLB sector kan hierbij betrokken worden (bv. via het sectoraal multidisciplinair team en de peer review).
3. De hoge responsgraad zorgt er voor dat we over relevante informatie beschikken over een **representatief staal** van leerlingen. Door de grootte van de steekproef kunnen we extrapoleren naar de totale populatie. Het zal ons toelaten om simulaties uit te voeren en op basis van de huidige leerlingenpopulatie in het gewoon en buitengewoon basisonderwijs een beeld te schetsen van hoe de huidige leerlingenpopulatie er door de bril van leerzorg uitziet. Dit is evenwel het beeld na de overgangsperiode van zes schooljaren die we in het voorontwerp van decreet voorzien.
4. De praktijktest komt globaal voor het basisonderwijs en het secundair onderwijs bij de **10% à 15%¹ leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften** waarvoor reeds maatregelen in het onderwijs voorzien worden. Dit percentage komt overeen met wat in andere onderzoeken wordt aangegeven. Via GON en BuO zijn nu 5,28% (basisonderwijs) en 4,54% (secundair onderwijs) in beeld. Het is de verdienste van het nieuwe referentiekader dat een groep van leerlingen zichtbaar wordt die nu een gemotiveerd verslag krijgen (of gedispenseerd en gecompenseerd) worden. Met leerzorg geven we een bril voor een realiteit die bestaat. Dit zal voor heel wat mensen een erkenning en bevestiging zijn van wat ze dagelijks aan den lijve ondervinden. Het toont tevens aan dat het gewoon onderwijs vandaag ook al heel wat opvangt.
5. Er wordt een **groep leerlingen zichtbaar in LZN II**. Het algemene beeld van het buitengewoon onderwijs dat uit de praktijktest naar voor komt is: een verdeling over LZN III

¹ als we ook rekening houden met de inschalingen in cluster 2, 3 en 4 op LZN I

en IV die te verwachten was. De praktijktest geeft een bevestiging van de bestaansreden van een LZN IV in het buitengewoon onderwijs.

Er is slechts een beperkte uitstroom naar LZN I en II van leerlingen die nu in het buitengewoon onderwijs zitten. Het gaat dan vooral over leerlingen van type 8 en in mindere mate vanuit type 1. Er is **geen sprake van een massale uitstroom** van leerlingen met een zwaardere handicap in gewoon onderwijs ingevolge de indicatoren.

Wanneer we kijken naar de doelgroepen waarin vanuit het gewoon onderwijs leerlingen in LZN III worden ingeschaald gaat het ook over doelgroep A en B². Hier ontstaat een mogelijkheid voor scholen buitengewoon onderwijs met deze doelgroepen om hun extern aanbod uit te bouwen wat nu, in het kader van GON, vrij beperkt blijft. Van de lagere school leerlingen met GON blijkt ongeveer 15% in LZN III of IV te worden ingeschaald (voor GONkleuters 20%). Uit beide vaststellingen blijkt dat er **nu al in het gewoon onderwijs een belangrijk aantal leerlingen zitten die een individueel curriculum volgen** (0,6%). Met leerzorg zullen deze leerlingen beter omkaderd worden en kunnen scholen voor buitengewoon onderwijs op een toekomstgerichte manier hun extern aanbod verder uitbreiden.

Leerzorg zorgt **voor het buitengewoon onderwijs** dus voor een **globaal positief verhaal**. Globaal stellen we voor het basisonderwijs een beperkte groei vast van 4,47% leerlingen buo nu naar 4,90% leerlingen LZN III en IV. Voor het secundair gaat het van 3,86% leerlingen buitengewoon onderwijs nu naar 4% leerlingen met een inschaling in LZN III of IV.

6. De vrees dat heel wat leerlingen van **type 1** op basis van de nieuwe indicatoren voor doelgroep A geen toegang meer zouden hebben tot het buitengewoon onderwijs, moet genuanceerd worden beantwoord. Er is bij de inschalers wel onzekerheid daarover maar we zien **geen massale inschaling in LZN I of II** van deze leerlingen. Er worden wel relatief veel leerlingen ingeschaald in doelgroep X, omdat niet beantwoord wordt aan de criteria van A (17,1% vanuit type 1 in het secundair onderwijs p.58). De praktijktest geeft geen uitsluitel over de schoolkeuze van ouders in de toekomst maar indien leerlingen met een LZN III inschaling zouden opteren voor een overgang van het buitengewoon naar het gewoon onderwijs, zullen deze leerlingen hetzelfde niveau van omkadering kunnen krijgen in gewoon als in buitengewoon

7. De praktijktest toont duidelijk aan dat de **huidige typologie niet meer voldoet**. Er is maar een beperkte overlap tussen type en doelgroep. De types bestaan vandaag al uit een diversiteit van leerlingen. Dit is een sterk argument voor de verbreding en verdieping die we met leerzorg op het oog hebben. De combinatie van procedures voor een 'realistische verbreding' en tegelijkertijd aanzetten tot 'juist' diagnosticeren krijgt door de praktijktoets een stevige basis.

8. De doelgroepen X, Y en Z tonen aan dat het werken met bredere clusteromschrijvingen zinvol is. Inschalingen in deze doelgroepen hebben vaak te maken met meervoudige problemen. Het is geen optie om hiervoor specifieke bijkomende doelgroepen te creëren die dan ook een impact hebben op de structurering van het aanbod buitengewoon onderwijs (dwz. scholen voor buitengewoon onderwijs die zich op die doelgroepen gaan specialiseren). **Meervoudige problematieken** moeten een oplossing kunnen krijgen door **in te schalen** in de cluster of een bestaande doelgroep **op basis van de problematiek die het meest bepalend is**. In geval van (zeer) ernstige meervoudige problemen moet de mogelijkheid van inschalen in LZN IV soelaas kunnen bieden.

9. De praktijktest bevat ook duidelijke aanzetten voor **competentieontwikkeling** voor CLB's en scholen (zie ook punt 2).

² Doelgroep A: leerlingen met een lichte verstandelijke handicap; doelgroep B: leerlingen met een leerstoornis.

Belangrijke uitdagingen

1. De praktijktest brengt duidelijk in beeld dat er op **LZN II** een belangrijke groep van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften aanwezig is. Het valt daarbij op dat het **aandeel van cluster 2 daarin (veel) groter is** dan het aandeel cluster 4, terwijl op het niveau van beleidsmaatregelen de aandacht momenteel sterk gaat naar cluster 4 (bv. 3,7% voor cluster 2 en 1,4% voor cluster 4 in het lager onderwijs en respectievelijk 4,0% tegenover 1,0% in secundair onderwijs). In het secundair onderwijs ligt het aandeel van LZN I, cluster 2 en LZN II, cluster 2 hoger dan in het lager onderwijs. Het beleid moet zich beraden over hoe de ondersteuning voor deze duidelijk zichtbaar geworden groep op een kwaliteitsvolle manier verder ingevuld wordt.

2. Er is een sterke **vraag naar verduidelijking en concretisering** van de voorgestelde criteria en indicatoren. Dit moet de overheid ertoe aanzetten om te investeren in diagnostische protocollen, te investeren in gezaghebbende peerreview en tot het inzetten van voldoende middelen op competentieontwikkeling.

3. Het onderzoek stelt inschalingen vast in leezorgniveau III bij leerlingen die vandaag in het 'gewoon onderwijs' zitten, en dit zowel van leerlingen zonder GON (0,5% in basisonderwijs en 0,2% in secundair onderwijs) als van leerlingen die nu GON-begeleiding krijgen. Het algemeen beeld van de **GON-leerlingen** is dat ongeveer 75% ingeschaald wordt op LZN II, ongeveer 5% (in kleuter 2,5%) worden ingeschaald in LZN I en ongeveer 15% (kleuter 20%) ingeschaald worden in LZN III of IV.

De groep leerlingen die vandaag in het gewoon onderwijs een geïndividualiseerd aanbod krijgen en in het onderzoek ingeschaald worden op LZN-III is een groep leerlingen die met leezorg zichtbaar wordt. De overheid zal zich moeten beraden over hoe ze een kwaliteitsvolle ondersteuning kan bieden voor deze leerlingen.

5. **Het lager onderwijs presenteert zich vaak anders dan het kleuteronderwijs** (in het lager onderwijs is 15,9% van de leerlingen ingeschaald in LZN II of hoger, in het kleuteronderwijs 3,1%). Moeten we hier beleidsmatig anders mee omgaan? Het totale aantal leerlingen LZN II kleuteronderwijs is 2,3%, voor het lager onderwijs is het percentage LZN II 8,2%.

6. **LZN V wordt breder ingevuld** dan zoals omschreven in de criteria voor leezorgniveau V. Dit moet ons ertoe aanzetten de invulling van leezorgniveau V goed te positioneren en te verduidelijken.

7. CLB's zullen moeten instaan voor de inschaling van ongeveer 10% van de leerlingen basisonderwijs en secundair onderwijs. Vandaag zijn er ongeveer 8500 GON-attesten. Uit de steekproef blijkt dat er zo'n 60.000 gemotiveerde verslagen (of G-documenten) op LZNII zichtbaar worden. Het structureel inbouwen van het G-document in de onderwijswetgeving kan een invloed hebben op de spreiding en grootte van de **taakbelasting bij de CLB's**. Bij de implementatie van de nieuwe regelgeving moet de overheid een realistische en redelijke opdracht voor de sector nastreven.

